Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
11 päivänä marraskuuta 2021 [1]

Asia C-559/20

Koch Media GmbH
vastaan
FU

(Ennakkoratkaisupyyntö – Landgericht Saarbrücken (alueellinen tuomioistuin, Saarbrücken, Saksa))

Ennakkoratkaisumenettely – Immateriaalioikeudet – Direktiivi 2004/48/EY – 14 artikla – Oikeudenkäyntikulut ja muut kulut – Tuomioistuimen ulkopuolisesta kehotusmenettelystä aiheutuneet asianajokulut – Säännös, jossa korvattavien asianajokulujen määrälle asetetaan yläraja, jos loukkaukseen on syyllistynyt luonnollinen henkilö, joka ei toimi ammatillisessa tai kaupallisessa tarkoituksessa – Yksittäistapauksen olosuhteissa kohtuuttomana pidettävä arvo – 13 artikla – Vahingonkorvauksen poissulkeminen

1. Erään tietokonepelin immateriaalioikeuksien haltijana oleva yritys, jonka kotipaikka on Saksassa, antoi tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä asianajajan tehtäväksi kehottaa näitä oikeuksia loukannutta henkilöä lopettamaan loukkaava toiminta, ja kyseinen henkilö suostui haltijan vaatimuksiin.

2. Saksan oikeudessa immateriaalioikeuksien haltijalle aiheutuneet asianajokulut kuuluvat lähtökohtaisesti loukkaajan korvattavaksi. Korvattavalle määrälle on kuitenkin asetettu yläraja silloin, kun loukkaukseen on syyllistynyt luonnollinen henkilö ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella.

3. Käsiteltävässä asiassa kyseinen henkilö katsoo, että hänen korvattavakseen määrätyt asianajokulut (984,60 euroa) ovat kohtuuttomat, ja kieltäytyy maksamasta niitä. Hänen kieltäytymisensä on johtanut oikeusriitaan, jossa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää

– kuuluvatko tuomioistuimen ulkopuolisessa kehotusmenettelyssä aiheutuneet asianajokulut direktiivin 2004/48/EY [2] soveltamisalaan

[1] Alkuperäinen kieli: espanja.

[2] Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2004, L 157, s. 45).

– jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, kuuluvatko nämä kulut direktiivin 2004/48 14 artiklan (”oikeudenkäyntikulut” tai ”muut kulut”) vai sen 13 artiklan (”vahingonkorvaukset”) soveltamisalaan

– onko kansallinen säännös, jossa asianajokuluille asetetaan enimmäismäärä ja jota voidaan jättää soveltamatta vain kohtuullisuussyistä, yhteensopiva direktiivin 2004/48 ja direktiivien 2001/29/EY [3] ja 2009/24/EY [4] kanssa, ja mitkä seikat voivat vaikuttaa tämän enimmäismäärän määrittämiseen.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1. Direktiivi 2004/48

4. Direktiivin 2004/48 1 artiklassa (”Kohde”) säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi koskee teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi tarvittavia toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja. Tässä direktiivissä käsite teollis- ja tekijänoikeudet käsittää myös teollisoikeudet.”

5. Direktiivin 2004/48 2 artiklassa (”Soveltamisala”) säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan 3 artiklan mukaisesti kaikkiin yhteisön lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyjen tai säädettävien keinojen käyttämistä, sikäli kuin mainitut keinot ovat edullisempia oikeudenhaltijoille.

– –”.

6. Direktiivin 2004/48 3 artiklassa (”Yleinen velvoite”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tarvittavat toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot tässä direktiivissä tarkoitettujen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

2. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on myös oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi.”

[3] Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2001, L 167, s. 10).

[4] Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2009, L 111, s. 16).

7. Direktiivin 2004/48 13 artiklassa (”Vahingonkorvaukset”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset määräävät vahingon kärsineen osapuolen hakemuksesta loukkaajan, joka tiesi tai jolla oli riittävät perusteet tietää ryhtyneensä loukkaavaan tekoon, maksamaan oikeudenhaltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa tälle loukkauksen johdosta koitunutta tosiasiallista vahinkoa.

Määrittäessään vahingonkorvauksen oikeusviranomaisten on:

a) otettava huomioon kaikki asianmukaiset näkökohdat, kuten vahingon kärsineelle osapuolelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset seuraukset, saamatta jäänyt voitto mukaan lukien, loukkaajaan saama perusteeton etu ja soveltuvissa tapauksissa muita kuin taloudellisia tekijöitä, kuten oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta aiheutunut aineeton vahinko; tai

b) vaihtoehtona a kohdan säännökselle oikeusviranomaiset voivat soveltuvissa tapauksissa määrittää vahingot kiinteänä määränä esimerkiksi vähintään niiden rojaltien tai maksujen määrän perusteella, jotka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos se olisi pyytänyt lupaa käyttää kyseistä teollis- ja tekijänoikeutta.

2. Jos oikeudenloukkaaja ei ole tietoisesti ryhtynyt loukkaavaan tekoon tai ryhtyi loukkaavaan tekoon ilman, että hänellä oli riittävät perusteet tietää ryhtyvänsä siihen, jäsenvaltiot voivat säätää, että oikeusviranomaiset voivat määrätä voitot perittäviksi takaisin tai maksettavaksi vahingonkorvauksen, joka voi olla ennalta määrätty.”

8. Direktiivin 2004/48 14 artiklassa (”Oikeudenkäyntikulut”) säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet kulut kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettaviksi, jollei se ole kohtuutonta.”

2. Direktiivi 2001/29

9. Direktiivin 2001/29 8 artiklassa (”Seuraamukset ja oikeussuojakeinot”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien loukkauksia koskevista asianmukaisista seuraamuksista ja oikeussuojakeinoista, ja niiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että näitä seuraamuksia ja oikeussuojakeinoja sovelletaan. Näin säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia.

2. Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeudenhaltijat, joiden etuihin sen alueella suoritetut loukkaavat toimet vaikuttavat, voivat nostaa vahingonkorvauskanteen ja/tai hakea kieltoa tai määräystä ja tarvittaessa loukkaavan aineiston sekä 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen laitteiden, tuotteiden tai osien takavarikointia.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen.”

3. Direktiivi 2009/24

10. Direktiivin 2009/24 7 artiklassa (”Erityiset suojaa koskevat toimenpiteet”) säädetään seuraavaa:

”1. Rajoittamatta 4, 5 tai 6 artiklan soveltamista jäsenvaltioiden on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti toteutettava aiheelliset oikeussuojakeinot sellaista henkilöä vastaan, joka toteuttaa jonkin seuraavista toimista:

a) sellaisen tietokoneohjelman kappaleen liikkeelle laskeminen, jonka henkilö tietää tai jota hänellä on aihetta epäillä laittomaksi;

b) sellaisen tietokoneohjelman kappaleen hallussapito kaupallisia tarkoituksia varten, jonka henkilö tietää tai jota hänellä on aihetta epäillä laittomaksi;

c) sellaisten välineiden liikkeelle laskeminen tai hallussapito kaupallisia tarkoituksia varten, joiden yksinomaisena käyttötarkoituksena on helpottaa tietokoneohjelman suojaamiseen mahdollisesti käytetyn teknisen apuvälineen luvatonta poistamista tai kiertämistä.

2. Jokainen tietokoneohjelman laiton kappale voidaan takavarikoida asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

3. Jäsenvaltiot voivat säätää, että 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetut välineet on takavarikoitava.”

B Saksan oikeus: Tekijänoikeuslaki

11. Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista 9.9.1965 annetun lain (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz, jäljempänä tekijänoikeuslaki)[5] 97 §:ssä säädetään, että jos joku loukkaa tekijänoikeutta tai muuta tällä lailla suojattua oikeutta, loukattu voi vaatia loukkaajaa lopettamaan loukkaavan toiminnan.

12. Tekijänoikeuslain 97a §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, säädetään seuraavaa:

”(1) Loukatun on kehotettava[6] loukkaajaa ennen tuomioistuinmenettelyn vireillepanoa pidättäytymään oikeuksien loukkauksesta ja annettava hänelle mahdollisuus ratkaista riita siten, että hän antaa asianmukaisella sopimussakolla tehostetun sitoumuksen tällaisesta toiminnasta pidättäytymisestä.

(2) Kehotuksessa on selvästi ja ymmärrettävästi

1. mainittava loukatun nimi tai toiminimi, jos kehotusta ei toimita loukattu itse vaan tämän edustaja;

2. kuvattava tarkasti, miten oikeutta on loukattu;

3. esitettävä maksuvaatimuksista yksityiskohtainen laskelma, jossa on eritelty, onko kyse vahingonkorvauksesta vai kulujen korvaamisesta; ja

[5] BGBl. 1965 I, s. 1273.

[6] Tästä näkökohdasta ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 56 kohta.

4. jos kehotuksessa vaaditaan sitoumuksen antamista tietystä toiminnasta pidättäytymisestä, siinä on mainittava, miltä osin tämä sitoumus edellyttää pidättäytymistä muustakin kuin kehotuksen kohteena olevasta loukkaamisesta.

   Kehotus, joka ei ole ensimmäisen virkkeen mukainen, on tehoton.

(3) Jos kehotus on perusteltu ja 2 momentin ensimmäisen virkkeen 1–4 kohdan mukainen, välttämättömät kulut voidaan vaatia korvattaviksi. Asianajajan käyttämisestä aiheutuneiden kulujen osalta riidan arvo, johon välttämättöminä kuluina maksettava korvaus perustuu, voi menettelyissä, joissa kielletään toiminta ennakolta tai vaaditaan lopettamaan toiminta, olla enintään 1 000 euroa silloin, kun kehotuksen kohteena on

1. luonnollinen henkilö, joka ei käytä tällä lailla suojattuja teoksia tai muuta tällä lailla suojattua aineistoa kaupalliseen toimintaan tai itsenäiseen ammatinharjoittamiseen, ja

2. joka ei jo ole pidättäytymisvelvollinen kehotuksen antaneen henkilön sopimukseen perustuvan oikeuden, tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion tai väliaikaisen kieltomääräyksen perusteella.

Tämän momentin toisessa virkkeessä mainittua arvoa sovelletaan myös, jos kehotuksessa vedotaan samanaikaisesti sekä oikeuteen kieltää toiminta ennakolta että oikeuteen vaatia toiminnan lopettamista. Toista virkettä ei kuitenkaan tarvitse soveltaa, jos kyseistä arvoa ei yksittäistapauksen olosuhteissa voida pitää kohtuullisena.”

II Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Koch Media GmbH on tietokonepelejä myyvä yritys, joka on ammattimaisesti kehitetyn tietokonepelin ”This War of Mine” yleisön saataville saattamista koskevien yksinomaisten lähioikeuksien haltija Saksan alueella. [7]

14. FU on luonnollinen henkilö, joka levitti 26.11.2014–28.11.2014 tätä tietokonepeliä muussa kuin kaupallisessa tai ammatillisessa tarkoituksessa vähintään 13 kertaa tiedostonjakopalvelussa ja tarjosi sitä julkisesti muille ladattavaksi internetyhteytensä kautta, mikä loukkasi Koch Median oikeuksia.

15. Koch Media antoi oikeuksiinsa vetoamisen asianajotoimiston tehtäväksi, ja asianajotoimisto toimitti sen nimissä FU:lle kehotuksen, jossa tätä vaadittiin lopettamaan pelin saattaminen yleisön saataville ja korvaamaan tästä aiheutuneet vahingot.

16. Kehotus tuotti tulosta: loukkaaja noudatti kehotusta, eikä myöhempää tuomioistuinmenettelyä tarvinnut panna vireille.

17. Asianajajan palvelujen käyttämisestä aiheutui Koch Medialle 984,60 euron verran kuluja, joista tämä yritys vaati korvausta loukkaajalta. Kulujen määrä oli laskettu tietyn prosenttimääräisen kertoimen mukaan riidan arvosta, joka oli 20 000 euroa. [8]

[7] Kukaan osapuolista ei kiistä, että peli sisältää tekijänoikeuksilla suojattuja osia. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vahvistaa, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiset tietokonepelit on suojattu Saksan tekijänoikeuslailla, joten ne saavat direktiivin 2004/48 suojaa sen 2 artiklan nojalla.

[8] Näin laskettuun määrään (964,60 euroa) oli lisättävä kuluina 20 euroa.

18. FU oli eri mieltä hänen korvattavikseen vaadittujen kulujen määrästä ja riitautti sen tuomioistuimessa.

19. Ensimmäisessä oikeusasteessa Amtsgericht Saarbrücken (alioikeus, Saarbrücken, Saksa) velvoitti 12.3.2019 antamallaan tuomiolla loukkaajan maksamaan korvauksia 124 euroa [9] korkoineen ja hylkäsi Koch Median vaatimuksen muilta osin. Se perusteli ratkaisunsa tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentilla.

20. Koch Media valitti tästä ratkaisusta Landgericht Saarbrückeniin (alueellinen tuomioistuin, Saarbrücken, Saksa) ja vaati, että sille tunnustetaan oikeus täysimääräiseen korvaukseen asianajajan käyttämisestä aiheutuneista kuluista.

21. Esitettyään ensin oman tulkintansa kansallisesta oikeudesta [10] Landgericht Saarbrücken totesi epäilevänsä sitä, mahdollistavatko asian kannalta merkitykselliset direktiivit sen, että loukkaajan korvattaviksi kuuluvien kulujen määrälle asetetaan yläraja silloin, kun loukkaaja on luonnollinen henkilö, joka ei toimi kaupallisessa tai ammatillisessa tarkoituksessa.

22. Landgericht Saarbrückenin mukaan unionin tuomioistuin totesi tuomiossa United Video Properties, [11] että säännös, jonka tarkoituksena on sulkea liialliset kulut korvattavuuden ulkopuolelle, voi tietyin edellytyksin olla oikeutettu. Käsiteltävän asian ratkaiseminen edellyttää kuitenkin sen selvittämistä, sovelletaanko kyseisessä tuomiossa vahvistettuja periaatteita myös silloin, kun vastapuoli on luonnollinen henkilö, joka ei toimi kaupallisessa tai ammatillisessa tarkoituksessa.

23. Valituksen käsitelleen tuomioistuimen mukaan tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin neljännessä virkkeessä on käännetty päinvastaiseksi direktiivin 2004/48 14 artiklassa tarkoitetun pääsäännön ja poikkeuksen välinen suhde: jos vastapuoli on luonnollinen henkilö, kulujen täysimääräinen korvaaminen voi Saksassa tulla kyseeseen vain, jos muu olisi kohtuutonta.

24. Se myös toteaa, että Saksan tuomioistuimet ovat eri mieltä siitä, voidaanko tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin neljännen virkkeen poikkeussäännöstä tulkita direktiivin 2004/48 mukaisesti.

25. Tässä tilanteessa Landgericht Saarbrücken on esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1. a) Onko direktiivin 2004/48 14 artiklaa tulkittava siten, että säännöksessä tarkoitetut oikeudenkäyntikulut tai muut kulut kattavat sellaiset tarpeelliset asianajokulut, jotka syntyvät kyseisen direktiivin 2 artiklassa tarkoitetun immateriaalioikeuden haltijalle siitä, että hän vetoaa kielto-oikeuteensa tuomioistuinmenettelyn ulkopuolella esittämällä loukkaajalle sitä koskevan kehotuksen?

b) Jos ensimmäisen kysymyksen a kohtaan vastataan kieltävästi, onko direktiivin 2004/48 13 artiklaa tulkittava siten, että se kattaa a kohdassa mainitut asianajokulut korvattavana vahinkona?

2. a) Onko unionin oikeutta, kun erityisesti tarkastellaan

[9] Nämä 124 euroa muodostuivat tietyn prosenttimääräisen kertoimen mukaan riidan arvosta (1 000 euroa) lasketusta korvauksesta lisättynä kuluilla (20 euroa).

[10] Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 29 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

[11] Tuomio 28.7.2016 (C-57/15, EU:C:2016:611; jäljempänä tuomio United Video Properties).

– direktiivin 2004/48 3, 13 ja 14 artiklaa,

– direktiivin 2001/29 8 artiklaa ja

– direktiivin 2009/24 7 artiklaa,

tulkittava siten, että direktiivin 2004/48 2 artiklassa tarkoitetun immateriaalioikeuksien haltijalla on lähtökohtaisesti oikeus saada täysimääräinen korvaus ensimmäisen kysymyksen a kohdassa mainituista asianajokuluista tai vähintään asianmukainen ja olennainen osa niistä, vaikka

– kyseessä olevaan loukkaukseen on syyllistynyt luonnollinen henkilö ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella, ja

– kyseiseen tapaukseen sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan nämä asianajokulut korvataan pääsääntöisesti riidan alennetun arvon mukaisesti?

b) Jos toisen kysymyksen a kohtaan vastataan myöntävästi, onko toisen kysymyksen a kohdassa mainittuja unionin oikeussääntöjä tulkittava siten, että poikkeusta kyseisessä a kohdassa mainitusta pääsäännöstä, jonka mukaan oikeudenhaltijalle on korvattava ensimmäisen kysymyksen a kohdassa mainitut asianajokulut täysimääräisesti tai vähintään asianmukaisilta ja olennaisilta osin, on tarkasteltava ottamalla huomioon muut tekijät (kuten esimerkiksi teoksen ajankohtaisuus, julkaisemisen kesto ja se, että loukkaukseen on syyllistynyt luonnollinen henkilö ilman kaupallisia tai ammatillisia intressejä), vaikka direktiivin 2004/48 2 artiklassa tarkoitettu immateriaalioikeuksien loukkaus on tehty tiedostoja jakamalla, eli on saatettu teos yleisön saataville tarjoamalla maksuton lataus kaikille vapaasti käytettävissä olevan vaihtopörssin osallistujille ilman digitaalisten oikeuksien hallintaa (Digital Rights Management)?”

III Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

26. Ennakkoratkaisupyyntö kirjattiin saapuneeksi unionin tuomioistuimen kirjaamoon 26.10.2020.

27. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Koch Media, Saksan hallitus ja Euroopan komissio.

28. Asiassa ei pidetty välttämättömänä järjestää istuntoa asianosaisten kuulemiseksi.

IV Asian tarkastelu

A Tiedot sovellettavasta kansallisesta oikeudesta, sellaisina kuin ne esitetään ennakkoratkaisupyynnössä

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tulkitsee asian kannalta merkityksellisiä kansallisia säännöksiä ja kuvaa kansallisia käytäntöjä jäljempänä esitetyllä tavalla. Unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti pitäydyttävä tässä kuvauksessa, koska kansallisen oikeuden ulottuvuuden määrittely kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.

30. Tekijänoikeuslain 97a §:n, luettuna yhdessä sen 97 §:n 1 momentin kanssa, mukaan loukattu tekijänoikeuksien haltija voi vaatia loukkaajaa lopettamaan lainvastaisen toiminnan ja korvaamaan siitä aiheutuneet vahingot.

31. Pääsääntöisesti oikeudenhaltijat vetoavat ensin oikeuteensa vaatia lainvastaisen toiminnan lopettamista ja käyttävät tähän asianajajaa. Asianajaja toimittaa tekijänoikeuslain 97a §:n 1 momentissa tarkoitetun kehotuksen, jonka tarkoituksena on saada loukkaaja antamaan ”pidättäytymistä koskeva sitoumus, jonka tehosteena on seuraamusmaksu”.

32. Tällaisen sitoumuksen antaminen poistaa uusimisriskin, ja oikeus vaatia pidättäytymistä täyttyy. Kyseiseen oikeuteen ei tämän jälkeen enää tarvitse eikä siihen voida vedota tuomioistuimessa. Tässä mielessä kehotuksella on oikeudenkäyntiä ehkäisevä tarkoitus.

33. Tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin mukaan oikeudenhaltijalla, jonka tekijänoikeuksia on loukattu, on lähtökohtaisesti oikeus saada loukkaajalta korvaus ”välttämättömistä kuluista”.

34. Sen järjestelmän määrittämiseksi, jonka perusteella tuomioistuimen ulkopuolisessa kehotusmenettelyssä aiheutuneet asianajokulut luokitellaan ”välttämättömiksi kuluiksi”, on tukeuduttava asianajopalkkioista annettuun lakiin (Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte – Rechtsanwaltsvergütungsgesetz). [12]

35. RVG:ssä säädetään seuraavaa:

– Asianajokulut korvataan kyseisessä laissa vahvistetun asianajajien palkkiotaulukon mukaisesti. Tavallisesti tuomioistuimet määräävät, että RVG:ssä vahvistetun määrän ylittävät kulut jätetään korvaamatta.

– Palkkio, jonka asianajaja voi päämieheltään vaatia, määräytyy riidan arvon mukaan. Mitä suurempi sen arvo on, sitä suurempi on palkkio.

36. Bundesgerichtshofin (ylin yleinen tuomioistuin, Saksa) mukaan elokuvien, musiikin tai DVD-levyjen oikeudenhaltijoiden nostamissa kieltokanteissa riidan arvo on vähintään 10 000 euroa.

37. Tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin toisen virkkeen mukaan riidan arvo, johon korvaus perustuu, on kuitenkin yleensä rajoitettu 1 000 euroon, jos kehotusmenettelyn kohteena on 1) luonnollinen henkilö, joka ei käytä suojattuja teoksia tai suojattua aineistoa kaupalliseen toimintaan tai itsenäiseen ammatinharjoittamiseen, ja 2) joka ei jo ole pidättäytymisvelvollinen kehotuksen antajan sopimukseen perustuvan oikeuden, tuomioistuimen antaman lainvoimaisen tuomion tai väliaikaisen kieltomääräyksen perusteella.

38. Riidan arvolle asetettu enimmäismäärä koskee oikeudenhaltijan ja loukkaajan välistä suhdetta mutta ei oikeudenhaltijan ja tämän oman asianajajan välistä suhdetta. Asianajaja käyttää oikeudenhaltijalta laskuttamansa palkkion perusteena riidan *todellista* arvoa (jolle ei ole asetettu enimmäismäärää), mikä voi johtaa huomattaviin eroihin. [13]

[12] Jäljempänä RVG.

[13] Esimerkiksi tilanteessa, jossa riidan arvoksi vahvistetaan 10 000 euroa, oikeudenhaltija joutuu maksamaan asianajajalleen 745 euroa asianajokuluja, mutta loukkaajan on korvattava niistä ainoastaan 124 euroa.

39. Tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin neljännessä virkkeessä säädetään kuitenkin poikkeuksesta, jonka mukaan enimmäismäärää koskevaa säännöstä ei tarvitse soveltaa, jos kyseisen yksitäistapauksen olosuhteissa ”ei olisi kohtuullista” määrittää riidan arvoksi 1 000 euroa.

B Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

40. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, kuuluvatko kulut, joita immateriaalioikeuksien haltijalle on aiheutunut asianajajan käyttämisestä tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä, jossa loukkaajaa kehotettiin lopettamaan näiden oikeuksien loukkaaminen, direktiivin 2004/48 (ja erityisesti sen 14 artiklan tai toissijaisesti sen 13 artiklan) soveltamisalaan.

41. Tuomioistuimen ulkopuolinen riidanratkaisumenettely voi täyttää direktiivin 2004/48 tavoitteen, jos se kuuluu ”teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin, menettelyihin ja oikeussuojakeinoihin”. [14]

42. Unionin tuomioistuin totesi tuomiossa M.I.C.M, että ”sovintoratkaisuun pyrkiminen on usein ennakkoedellytys varsinaisen vahingonkorvauskanteen nostamiselle”. [15]

43. Samassa tuomiossa unionin tuomioistuin korosti, että direktiiviä 2004/48 sovelletaan kyseisen direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaiseen erilliseen menettelyyn, joka liittyy ”oikeudenkäyntiä edeltäneessä vaiheessa esitettyyn tietopyyntöön”. [16]

44. Tästä seuraa, että immateriaalioikeuksien suojan yhteydessä direktiivi 2004/48 muodostaa oikeudellisen viitekehyksen, jota lähtökohtaisesti sovelletaan menettelyissä, joissa vaaditaan – tuomioistuimessa tai tuomioistuimen ulkopuolella – paitsi loukkaajan toteamista myös sen velvoittamista lopettamaan loukkaava toiminta.

45. Tästä oletuksesta käsin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, luetaanko kulut, jotka aiheutuvat asianajajan käyttämisestä kehotusmenettelyssä, a) direktiivin 2004/48 14 artiklassa tarkoitettuihin oikeudenkäyntikuluihin ja muihin kuluihin vai b) toissijaisesti sen 13 artiklassa tarkoitettuihin vahingonkorvauksiin.

46. Kuten ratkaisuehdotuksessani United Video Properties jo totesin, ”systemaattisesti tarkasteltuna vahingonkorvaukset ja oikeudenkäyntikulut kuuluvat direktiivin [2004/48] samaan, kuudenteen jaksoon. Vaikka sen johdanto-osan 26 perustelukappaleessa, joka koskee loukkauksesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista, ei viitata oikeudenkäyntikuluihin, näiden käsitteiden sijainnin perusteella ne voidaan kuitenkin luokitella yhdeksi tekijäksi, joka direktiivissä otetaan huomioon immatriaalioikeuksien haltijoille määritettävän vahingonkorvauksen yhteydessä”. [17]

[14] Direktiivin 2004/48 1 artikla.

[15] Tuomio 17.6.2021 (C-597/19, EU:C:2021:492, 80 kohta).

[16] Ibidem, 82 ja 84 kohta. Kyseisessä asiassa ”kantaja vaat[i] – – internetyhteyden tarjoajalta, jonka on todettu tarjoavan loukkaavassa toiminnassa käytettäviä palveluja kaupallisessa laajuudessa, tiedot, joilla tämän asiakkaat on mahdollista tunnistaa, juuri voidakseen nostaa hyödyllisesti kanteen oletettuja oikeudenloukkaajia vastaan”. Koska kyseinen vaatimus – ja siihen perustunut erillinen menettely – pantiin vireille toimivaltaisessa oikeusviranomaisessa, tätä ratkaisua ei voida suoralta kädeltä ja koko laajuudessaan soveltaa analogisesti kaikkiin tuomioistuimen ulkopuolisiin menettelyihin.

[17] C-57/15, EU:C:2016:201, 58 kohta.

47. Henkilö, jonka immateriaalioikeuksia on loukattu, voi käynnistää oikeuksiensa puolustamiseksi erilaisia oikeudenkäyntiä edeltäviä menettelyjä, mutta *kaikista* näistä menettelyistä aiheutuneet kulut eivät välttämättä kuulu direktiivissä 2004/48 tarkoitettuihin oikeudenkäyntikuluihin.

48. Immateriaalioikeuksien suojaamiseen liittyvän tuomioistuimen ulkopuolisen menettelyn sisällyttäminen direktiivin 2004/48 soveltamisalaan edellyttää kyseisen menettelyn erityispiirteiden tarkastelua; lisäksi on tehtävä ero oikeudenkäyntikulujen ja vahingonkorvausten käsitteiden välillä, sillä ne ovat niin lähellä toisiaan, että ne voivat sekoittua.

49. Tuomioistuimen ulkopuolisesta kehotusmenettelystä aiheutuneiden kulujen luokittelu yhdeksi direktiivin 13 artiklan mukaisten vahingonkorvausten lajiksi voisi johtaa siihen, että 14 artiklan säännökset menettäisivät osan soveltamisalastaan.

50. Sitä vastoin ”direktiivin 2004/48 14 artiklan laajentava tulkinta, jonka mukaan kyseisessä artiklassa säädettäisiin, että oikeudenkäynnin hävinneen osapuolen on pääsääntöisesti korvattava ’muut kulut’, jotka oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle on aiheutunut, ilman, että kyseisten kulujen luonteen osalta esitetään mitään täsmennystä, olisi omiaan tekemään kyseisen artiklan soveltamisalasta liian laajan, mikä näin ollen poistaisi direktiivin 13 artiklan tehokkaan vaikutuksen”. [18]

51. Oikean tasapainon löytämiseksi unionin tuomioistuin totesi, että ”kyseistä käsitettä on näin ollen tulkittava suppeasti, ja on katsottava, että mainitussa 14 artiklassa tarkoitettuihin ’muihin kuluihin’ kuuluvat ainoastaan kulut, jotka suoraan ja läheisesti liittyvät asianomaiseen oikeudenkäyntiin”. [19]

52. Unionin tuomioistuin on vastaavasti todennut ”oikeudenkäynnin ulkopuolella aiheutuneista menettelykuluista, jotka liittyvät erityisesti aikaan, joka oikeuksien loukkaamisen kohteelta on kulunut oikeuksiensa puolustamiseen, että direktiivin 2004/48 14 artiklan tarkoituksena on vahvistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan tasoa ehkäisemällä se, että ne, joiden oikeuksia on loukattu, jättävät ryhtymättä tuomioistuinmenettelyyn oikeuksiensa turvaamiseksi (ks. tuomio 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, 77 kohta)”. [20]

53. Tuomioistuimen ulkopuolella annettu kehotus lopettaa lainvastainen toiminta menee pidemmälle kuin muut mahdolliset oikeudenkäyntiä edeltävät menettelyt, joiden tarkoituksena on lähinnä varmistaa, että loukattu pystyy määrittämään loukkauksen rajat ja ulottuvuuden ja yksilöimään siihen syyllistyneen henkilön. [21]

[18] Tuomio United Video Properties, 36 kohta.

[19] Ibidem, 36 kohta in fine.

[20] Tuomio 9.6.2016, Hansson (C-481/14, EU:C:2016:419), 62 kohta. Sen tuomiolauselman kolmannen kohdan mukaan [yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista 27.7.1994 annetun neuvoston] asetuksen (EY) N:o 2100/94 [(EUVL 1994, L 227, s. 1)] 94 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenkäynnin ulkopuolella aiheutuneita menettelykuluja ei voida ottaa huomioon pääasian oikeudenkäynnissä. Mutta ”näiden kulujen huomiotta jättäminen edellyttää kuitenkin sitä, että niiden korvattavien kulujen määrä, jotka todennäköisesti tulevat sen henkilön maksettavaksi, jonka oikeuksia on loukattu, eivät ole omiaan saamaan hänet jättämään ryhtymättä tuomioistuinmenettelyyn oikeuksiensa turvaamiseksi, kun otetaan huomioon rahamäärät, jotka jäävät hänen maksettavakseen oikeudenkäynnin ulkopuolella aiheutuneina menettelykuluina, ja niiden hyödyllisyys pääasiana olevan vahingonkorvauskanteen kannalta”.

[21] Direktiivin 2004/48 johdanto-osan 26 perustelukappaleessa tarkoitetaan nimenomaan tämäntyyppisiä menettelyjä, kun siinä viitataan tarkoitukseen säätää ”vahingonkorvauksesta, joka perustuu objektiivisiin perusteisiin ja jossa otetaan huomioon oikeudenhaltijalle koituneet muun ohessa tutkimuksista ja tunnistamisesta aiheutuneet kulut” (kursivointi tässä).

54. Jos tällaista kehotusta pidettäisiin kansallisessa lainsäädännössä *normaalina* (vaikkakaan ei ehdottoman sitovana) keinona vaatia loukkaavan toiminnan lopettamista ja jos sitä käytännössä käytettäisiin tavanomaisesti tähän tarkoitukseen, sen voitaisiin katsoa edeltävän oikeudenkäyntiä suoraan ja välittömästi. Kun tämänluonteinen mekanismi muuttuu kansallisessa oikeustilassa de facto väistämättömäksi, sen voidaan katsoa ”liittyvän läheisesti” siihen tuomioistuinmenettelyyn, joka sillä yritetään välttää.

55. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä oltava silloin, kun tällaisen mekanismin käyttö on paitsi kansallisessa käytännössä myös kansallisessa oikeudessa *pakollista* ennen tuomioistuinmenettelyn vireillepanoa.

56. Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kansallisesta oikeudesta tekemästä tulkinnasta muuta johdu, tekijänoikeuslain 97a §:n 1 momentin perusteella kehotusmenettelyn luonteesta voidaan tehdä seuraavat kaksi tulkintaa: a) se on pakollinen velvoite, jos loukattu aikoo nostaa kanteen tuomioistuimessa;[22] tai b) se on pelkkä kanteen nostamista edeltävä neuvo tai ohje, joka ei ole sitova.[23]

57. Vaikuttaa siltä, että ennakkoratkaisupyynnössä asettaudutaan implisiittisesti jälkimmäisen tulkinnan kannalle. Mutta todellisuudessa kumpikin tulkinta johtaa samaan lopputulokseen:

– Jos oikeudenkäyntiä edeltävä kehotus loukkaavan toiminnan lopettamiseen olisi Saksan prosessioikeudessa ehdoton edellytys samaa asiaa koskevan kanteen tutkittavaksi ottamiselle, tuomioistuinmenettelyn ja tuomioistuimen ulkopuolisen menettelyn välinen liityntä ei voisi olla selvempi.

– Sama liityntä olisi olemassa (vaikkakaan ei yhtä ilmeisellä tavalla) myös tilanteessa, jossa tuomioistuimen ulkopuolinen kehotus olisi – sen mukaan, mitä tekijänoikeuslaissa säädetään – ainoastaan kansallisessa oikeudessa ehdotettu tai suositeltu oikeudenkäyntiä edeltävä menettely, josta on de facto tullut lähes välttämätön.[24]

58. Tästä lähtökohdasta käsin voidaan päätellä, että direktiivin 2004/48 14 artiklaa sovellettaessa

– tuomioistuimen ulkopuolisesta menettelystä, jossa kehotetaan lopettamaan loukkaava toiminta, aiheutuneet kulut liittyvät suoraan ja läheisesti myöhempään oikeudenkäyntiin silloinkin, kun viimeksi mainittua ei panna vireille, koska ensin mainittu on tuottanut tulosta;

– loukkaajan on menettelyn ”hävinneenä” osapuolena (koska se on noudattanut kehotusta lopettaa loukkaava toiminta) korvattava oikeudenhaltijalle (menettelyn voittaneelle osapuolelle) aiheutuneet kulut, jollei se ole kohtuutonta;

[22] ”Loukatun on kehotettava loukkaajaa ennen tuomioistuinmenettelyn vireillepanoa lopettamaan loukkaava menettely.”

[23] ”Loukatun *olisi* kehotettava loukkaajaa ennen tuomioistuinmenettelyn vireillepanoa lopettamaan loukkaava menettely.”

[24] Tätä liityntää tukee perustelu, johon asianosaiset ovat viitanneet huomautuksissaan: paitsi että kehotuksen tarkoituksena on välttää oikeudenkäynti, siitä on hyötyä myös sikäli, että se estää oikeudenhaltijan velvoittamisen korvaamaan oikeudenkäyntikulut, kuten voisi käydä, jos oikeudenhaltija riitauttaisi asian suoraan tuomioistuimessa. Asianosaiset täsmentävät, että Saksan oikeuden mukaan on niin, että jos loukattu päättää riitauttaa asian suoraan tuomioistuimessa, se ottaa riskin siitä, että loukkaaja todennäköisesti suostuu sen vaatimuksiin, mikä voi merkitä oikeudenhaltijalle (jonka oikeuksia on loukattu) sitä, että se joutuu paitsi vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan myös korvaamaan loukkaajan oikeudenkäyntikulut. Loukattu saattaa tässä tilanteessa ”jättää ryhtymättä tuomioistuinmenettelyyn oikeuksiensa turvaamiseksi”.

– loukkaaja velvoitetaan korvaamaan toiselle osapuolelle aiheutuneet kulut, sillä ”teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaaja vastaa yleensä kaikista menettelynsä taloudellisista seurauksista”. [25]

59. Kehotusmenettelystä aiheutuneisiin kuluihin – jotka siis kuuluvat loukkaajan korvattaviksi – voidaan lähtökohtaisesti sisällyttää menettelyyn osallistuneen asianajajan palkkiot, vaikka kansallisessa oikeudessa ei ehdottomasti edellytetä, että tämän oikeudenkäyntiä edeltävän kehotuksen toimittaa asianajaja. Palaan tähän seikkaan siinä yhteydessä, kun tarkastelen toista ennakkoratkaisukysymystä.

60. En siis näe mitään estettä sille, että kulut – mukaan lukien asianajokulut –, jotka ovat aiheutuneet sellaisessa tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä, jossa loukkaajaa kehotetaan pidättäytymään loukkaavasta toiminnasta, kuuluvat direktiivin 2004/48 14 artiklan soveltamisalaan, koska näillä kuluilla on liityntä mahdolliseen ja välittömään oikeudenkäyntiin (joka niin ikään koskee jo todetun ja tietyn henkilön syyksi luettavan loukkaamisen lopettamista).

C Toinen ennakkoratkaisukysymys

61. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen sisältyy kaksi kysymystä, joita voidaan tarkastella yhdessä.

62. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, onko immateriaalioikeuksien haltijalle ”korvattava – – asianajokulut täysimääräisesti tai vähintään asianmukaisilta ja olennaisilta osin”, vaikka

– kyseessä olevaan loukkaukseen on syyllistynyt luonnollinen henkilö ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella, ja

– kyseiseen tapaukseen sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaan nämä asianajokulut korvataan pääsääntöisesti riidan alennetun arvon mukaisesti.

63. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, miten ”unionin oikeutta [on tulkittava], kun erityisesti tarkastellaan direktiivin 2004/48 3, 13 ja 14 artiklaa, direktiivin 2001/29 8 artiklaa ja direktiivin 2009/24 7 artiklaa – –”.

64. On selvää, että direktiivin 2001/29 ja direktiivin 2009/24 edellä mainituissa artikloissa säädetään toimenpiteistä immateriaalioikeuksien haltijoiden suojaamiseksi lainvastaiselta toiminnalta.

65. Kyseisten artiklojen sanamuoto on kuitenkin sen verran yleinen verrattuna direktiivin 2004/48 14 artiklaan, jossa säädetään erityisesti tällaisissa menettelyissä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista ja muista kuluista, että käsiteltävässä asiassa on aiheellista keskittyä viimeksi mainittuun artiklaan ja jättää muut taka-alalle.

[25] Tuomio 18.10.2011, Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, 49 kohta).

66. Direktiivin 2004/48 14 artikla, kuten asiassa Nova Text (tänä samana päivänä) esittämässäni ratkaisuehdotuksessa totean,[26] ei ole kuitenkaan ehdoton, sillä sen lisäksi, että siinä käytetään ilmausta ”yleensä”, siinä velvoitetaan jäsenvaltiot korvaamaan ainoastaan ne oikeudenkäyntikulut, jotka ovat kohtuullisia[27] ja oikeasuhteisia.[28]

67. Tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentissa kulut, jotka aiheutuvat asianajajan palvelujen käyttämisestä kehotusmenettelyssä (edellyttäen tietenkin, että tällainen menettely on perusteltu), luokitellaan epäröimättä ”välttämättömiksi kuluiksi”.[29] Myös ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää pitävän näitä kuluja välttämättöminä käsiteltävässä asiassa.

68. Samassa tekijänoikeuslain pykälässä kuitenkin säädetään, että ”asianajajan käyttämisestä aiheutuneiden kulujen osalta” riidan arvo, johon ”*välttämättöminä kuluina* maksettava korvaus” perustuu, voi menettelyissä, joissa kielletään toiminta ennakolta tai vaaditaan lopettamaan toiminta, olla enintään 1 000 euroa silloin, kun kehotuksen kohteena on henkilö, joka toimii yksityishenkilönä (eli joka ei toimi kaupallisessa tai ammatillisessa tarkoituksessa).

69. Näin syntynyt tilanne on melko lähellä asiassa United Video Properties kyseessä ollutta tilannetta. Kyseisessä asiassa Belgian lainsäädännössä oli määritetty enimmäismäärä asianajajan käyttämisestä aiheutuneille kuluille, kun taas käsiteltävässä asiassa päädytään samankaltaiseen lopputulokseen hieman toista kautta, eli rajoittamalla riidan arvo 1 000 euroon, jos immateriaalioikeuksien loukkaaja on yksityinen.

70. Kyseisessä asiassa katsoin, että direktiivin 2004/48 14 artiklassa otetaan käyttöön yleinen sääntö, josta voidaan poiketa, ja ”tukeudutaan kohtuullisuuteen ja oikeasuhteisuuteen, joiden ansiosta jäsenvaltioilla on erityinen toimintavapaus sääntelyn alalla. Kansallinen lainsäätäjä voi nähdäkseni itse määrittää muun muassa Belgian oikeuskulttuurin ja asianajotoiminnan tilanteen perusteella sen enimmäismäärän, jonka ylittävät asianajajan palkkiot eivät enää ole siinä määrin kohtuullisia, että hävinnyttä asianosaista voitaisiin vaatia korvaamaan ne”.[30]

71. Tuomiossa United Video Properties unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 2004/48 14 artikla ei lähtökohtaisesti ole esteenä sellaiselle järjestelmälle, jossa oikeudenkäynnin hävinneen osapuolen korvattavaksi kuuluville asianajokuluille määritetään kiinteämääräiset enimmäistariffit, mutta se tarkensi tätä lausumaa korostamalla, että

– kohtuullisuuden vaatimuksella ”ei voida pantaessa direktiivin 2004/48 14 artiklaa täytäntöön jäsenvaltiossa oikeuttaa lainsäädäntöä, jossa säädetään kiinteämääräisistä tariffeista, jotka ovat huomattavasti alempia kuin keskimääräiset tariffit, joita tosiasiallisesti sovelletaan asianajopalveluihin kyseisessä jäsenvaltiossa”[31]

[26] Ratkaisuehdotus Nova Text (C-531/20, 34 kohta).

[27] Tuomio United Video Properties, 24 kohta: ”– – Direktiivin 2004/48 14 artiklassa kuitenkin asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa ainoastaan ’kohtuullisten’ oikeudenkäyntikulujen korvaaminen. Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään lisäksi muun muassa, että jäsenvaltioiden säätämät menettelyt eivät saa olla tarpeettoman kalliita.”

[28] Ibidem, 29 kohta: ”– – direktiivin 2004/48 14 artiklassa säädetään, että oikeudenkäynnin hävinneen osapuolen maksettavaksi kuuluvien oikeudenkäyntikulujen on oltava ’oikeasuhteiset’. Sitä, ovatko kyseiset kulut oikeasuhteiset, ei kuitenkaan voida arvioida riippumatta niistä kuluista, joita oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle on tosiasiallisesti aiheutunut asianajoavun käyttämisestä, kunhan nämä kulut ovat – – kohtuulliset.”

[29] Kulujen välttämättömyyden osalta viittaan ratkaisuehdotukseeni Nova Text (C-531/20).

[30] Ratkaisuehdotus United Video Properties (C-57/15, EU:C:2016:201, 76 kohta).

[31] Tuomio United Video Properties, 26 kohta. Kursivointi tässä.

– lainsäädännössä, jossa säädetään tällaisesta rajasta, on varmistettava, että kyseinen raja ”heijastaa todellisuutta, joka liittyy teollis- ja tekijänoikeuksien alalla tarjottujen asianajopalvelujen osalta sovellettuihin tariffeihin, ja toisaalta [oikeasuhteisuuden kannalta], että oikeudenkäynnin hävinneen osapuolen on maksettava vähintään *huomattava ja asianmukainen osa sellaisista kohtuullisista kuluista*, joita oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle on tosiasiallisesti aiheutunut”. [32]

72. Toisen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan annettava vastaus voidaan johtaa näistä oikeudellisista perusteista: loukatulla on lähtökohtaisesti oikeus siihen, että kulut, joita sille on aiheutunut asianajajan käyttämisestä kehotusmenettelyssä, korvataan täysimääräisesti tai ainakin merkittäviltä osin silloin, kun asianajajan käyttäminen on ollut välttämätöntä ja kun vaaditun korvauksen määrä on kohtuullinen ja oikeasuhteinen (minkä tarkastaminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia).

73. Tätä vastausta ei estä se, että immateriaalioikeuksien loukkaaja on luonnollinen henkilö, joka toimii ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella. Mielestäni tällä seikalla ei näytä olevan merkitystä, kun sitä tarkastellaan direktiivin 2004/48 14 artiklan kannalta, sillä kyseisen artiklan lähtökohtana on loukatun oikeuksien suojelu, ja kyseisten oikeuksien kaupallinen hyödyntäminen heikkenee myös tällaisissa tapauksissa.

74. Sille, jonka immateriaalioikeuksia on loukattu, saattaa tämän seurauksena aiheutua vahinkoa riippumatta siitä, onko kyseinen luonnollinen henkilö syyllistynyt loukkaukseen ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella vai tätä toimintaa harjoittaessaan.

75. Kyseisen vahingon laajuus voi vaihdella tapauksen mukaan (on johdonmukaista olettaa, että jälkimmäisessä tapauksessa vahinko on suurempi), mutta jotta se voitaisiin korvata täysimääräisesti, [33] kyse on oltava direktiivin 2004/48 13 artiklassa tarkoitetuista vahingonkorvauksista eikä sen 14 artiklassa tarkoitetuista oikeudenkäyntikuluista.

76. Jos sääntöön, jota sovelletaan tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentin nojalla sellaisiin oikeuksia loukanneisiin luonnollisiin henkilöihin, jotka toimivat ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella, ei sallittaisi minkäänlaisia poikkeuksia, se olisi yhteensopimaton direktiivin 2004/48 14 artiklan kanssa, tulkittuna edellä esittämälläni tavalla. Tällaisella säännöllä päädyttäisiin useimmiten siihen, että korvattavat kulut olisivat ”huomattavasti alempia” kuin tavanomaisesti sovellettavat palkkiot, jolloin se ei täyttäisi tuomiossa United Video Properties vahvistettuja kriteerejä. [34]

77. Kyseinen sääntö ei kuitenkaan ole ehdoton, ja Saksan tuomioistuimet voivat jättää soveltamatta sitä ja vahvistaa viitearvoksi suuremman määrän (josta vastaava prosenttiosuus sitten lasketaan), jos tämä on ”yksittäistapauksen olosuhteiden” perusteella kohtuullista.

78. Voitaisiin väittää, ettei kansallinen säännös silti ole direktiivin 2004/48 14 artiklan vaatimusten mukainen: kyseisen artiklan mukaan oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut on korvattava siltä osin kuin ne ovat kohtuulliset, ”jollei se ole kohtuutonta”, kun taas tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentissa tämä sääntö on käännetty päinvastaiseksi, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa.

[32] Ibidem, 30 kohta. Kursivointi tässä.

[33] Ks. jälleen tuomio 18.10.2011, Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668), 49 kohta, joka mainittiin edellä 58 kohdassa.

[34] Käsiteltävässä asiassa Koch Media väittää, että se joutuu maksamaan asianajajilleen taulukon mukaisen palkkion, joka lasketaan riidan todellisen arvon (20 000 euroa) mukaan, mutta sille korvataan tästä ainoastaan osa, joka lasketaan 1 000 euron enimmäismäärän mukaan.

79. Mielestäni tämä väite ei riitä perusteeksi jättää soveltamatta kansallista säännöstä, jos sille voidaan antaa unionin oikeuden mukainen tulkinta niin, että lopputulos vastaa jälkimmäisen oikeuden säännöksiä.

80. Kummastakin säännöksestä (sekä tekijänoikeuslain 97a §:n 3 momentista että direktiivin 2004/48 14 artiklasta) ilmenevä kohtuullisuuden vaatimus mahdollistaa sen, että kansallinen tuomioistuin voi korottaa korvattavien kulujen määrää, jos kuluista, jotka perustuvat kansallisen säännön tiukkaan soveltamiseen, voidaan korvata ainoastaan määrä, joka on huomattavasti alempi kuin se, jota pidetään kohtuullisena ja oikeasuhteisena.

81. Olen siten samaa mieltä komission kanssa siitä, että ”– – tekijänoikeuslain 97a §:ssä jätetään kansalliselle tuomioistuimelle riittävästi harkintavaltaa, jotta se voi arvioida tapauskohtaisesti, ovatko asian tosiseikat sellaiset, että enimmäismäärän soveltaminen olisi kohtuutonta”. [35]

82. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siten tarkastettava seuraavat kaksi seikkaa, eikä unionin tuomioistuin voi tehdä tätä sen puolesta:

– ensinnäkin sen on selvitettävä, tarkoittaako riidan arvon rajoittaminen näissä tapauksissa sitä, että loukkaajan korvattavaksi määrättävät asianajokulut ovat huomattavasti alemmat kuin tavanomaiset (tai keskimääräiset) tariffit, joita sovelletaan tuomioistuimen ulkopuolisissa kehotusmenettelyissä

– toiseksi, jos näin on, se voi kohtuullisuussyistä korottaa kyseisten kulujen määrää niin, että se on kohtuullinen ja oikeasuhteinen.

83. Mikään ei estä sitä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näitä tarkastuksia tehdessään arvioi, miten käsiteltävään asiaan vaikuttavat muun muassa ne seikat, joihin se itse viittaa toisen ennakkoratkaisukysymyksensä toisessa osassa: ”teoksen ajankohtaisuus, julkaisemisen kesto” ja se, että on loukkaus on tehty saattamalla suojattu teos yleisön saataville ”tarjoamalla maksuton lataus kaikille vapaasti käytettävissä olevan vaihtopörssin osallistujille ilman digitaalisten oikeuksien hallintaa”.

V Ratkaisuehdotus

84. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Landgericht Saarbrückenin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY 14 artiklaa on tulkittava siten, että se koskee asianajokuluja (asianajajan palkkioita), jotka immateriaalioikeuksien haltijalle ovat aiheutuneet sellaisessa tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä, jossa loukkaajaa kehotetaan lopettamaan näiden oikeuksien loukkaaminen ja joka edeltää tätä samaa asiaa koskevan kanteen nostamista tuomioistuimessa.

2) Direktiivin 2004/48 14 artiklaa on tulkittava siten, ettei sen vastaisena voida pitää sellaista kansallista säännöstä, jonka mukaan silloin, kun määritetään tuomioistuimen ulkopuolisessa kehotusmenettelyssä aiheutuneita asianajokuluja, jotka loukkaajan on korvattava, riidan arvo, johon tämä korvaus perustuu, rajoitetaan 1 000 euroon silloin, kun oikeuksien loukkaukseen

[35] Kirjallisten huomautusten 33 kohta.

on syyllistynyt luonnollinen henkilö, joka toimii ammatillisen tai kaupallisen toimintansa ulkopuolella, kunhan kyseisessä kansallisessa säännöksessä sallitaan se, että tuomioistuin voi yksittäistapauksessa jättää noudattamatta tätä enimmäismäärää kohtuullisuussyistä.

3) Arvioidessaan, voidaanko loukkaajan korvattavaksi kuuluvia asianajokuluja pitää kohtuullisina ja oikeasuhteisina, tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki asiaan liittyvät seikat. Näihin seikkoihin voivat kuulua muun muassa teoksen ajankohtaisuus, julkaisemisen kesto ja se, että loukkaus on tehty saattamalla suojattu teos yleisön saataville tarjoamalla maksuton lataus kaikille vapaasti käytettävissä olevan vaihtopörssin osallistujille ilman digitaalisten oikeuksien hallintaa.